

Další zásah do rodinného práva českých občanů a cizinců

Pavel Čížinský

V Poslanecké sněmovně je nyní projednáván **sněmovní tisk 395, který je nazván zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s registrovaným partnerstvím**. V této rozsáhlé novele se mj. ukrývá i velký zásah do práva cizinců uzavřít manželství.

Část dvanáctá novelizuje zákon o rodině, a to následujícím způsobem:

§ 17a

(1) Manželství nevznikne, jestliže muž nebo žena byli k prohlášení o uzavření manželství donuceni fyzickým násilím.

(2) Manželství nevznikne, jestliže bylo uzavřeno nezletilým mladším šestnácti let.

(3) Manželství nevznikne, jestliže nebyly dodrženy podmínky uvedené v § 4a odst. 1, § 4b odst. 2 a § 9.

(4) Manželství nevznikne, je-li osobou uzavírající manželství cizinec, který

a) neoprávněně pobývá na území České republiky,

b) je evidován v evidenci nežádoucích osob, nebo

c) je proti němu vedeno řízení o správním vyhoštění podle zvláštního zákona^{3d}).

Za oprávněný pobyt cizince na území České republiky se pro účely uzavření manželství nepovažuje pobyt na základě výjezdního příkazu uděleného podle zvláštního zákona^{3e}).

(5) Podmínky pro uzavření manželství cizincem podle odstavce 4 se nevztahují na občana Evropské unie, občana jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru a jejich rodinné příslušníky.

3d) § 118 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 140/2001 Sb., zákona č. 217/2002 Sb., zákona č. 222/2003 Sb. a zákona č. 428/2005 Sb.

3e) § 50 zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 222/2003 Sb., zákona č. 428/2005 Sb. a zákona č. 161/2006 Sb.”

Část sedmá novelizuje matriční zákon (zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení), a to v bodech týkajících se předkládání dokladů nutných k uzavření manželství:

§ 35

...

~~(2) Snoubence, který je cizincem, předloží matričnímu úřadu nejpozději v den uzavření manželství potvrzení o oprávněnosti pobytu na území České republiky vydané Policií České republiky, které nesmí být ke dni uzavření manželství starší 7 pracovních dnů.~~

(2) Snoubenec, který je cizincem, předloží matričnímu úřadu nejpozději v den uzavření manželství potvrzení vydané Policií České republiky o oprávněnosti pobytu na území České republiky a o tom, že není evidován v evidenci nežádoucích osob nebo proti němu není vedeno řízení o správním vyhoštění podle zvláštního zákona^{10a)}; to neplatí, jde-li o občana Evropské unie. Toto potvrzení nesmí být ke dni uzavření manželství starší 5 pracovních dnů. Za oprávněný pobyt cizince na území České republiky se pro účely uzavření manželství nepovažuje pobyt na základě výjezdního příkazu uděleného podle zvláštního zákona^{10b)}.

...

10a) § 118 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 140/2001 Sb., zákona č. 217/2002 Sb., zákona č. 222/2003 Sb. a zákona č. 428/2005 Sb.

10b) § 50 zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 222/2003 Sb., zákona č. 428/2005 Sb. a zákona č. 161/2006 Sb.”.

Obdobná ustanovení jsou zaváděna do zákona o registrovaném partnerství.

Důvodová zpráva k zákonu odůvodňuje tyto změny např. následujícími slovy: *Vstup do partnerství ... by mohlo být zneužíváno k tomu, aby na základě nově vzniklých vztahů mohli žádat o legální pobyt, i přesto, že např. rozhodnutím, které předcházelo vstupu do partnerství, jim byl pobyt na území České republiky na několik let zakázán. ...Cílem tohoto návrhu je zamezit účelovému vstupu do partnerství cizinci, jejichž pobyt na území České republiky není žádoucí.... ...cizinci, se kterými bylo zahájeno řízení o správním vyhoštění, by mohli vstoupit do partnerství v několika málo dnech po zahájení uvedeného řízení.*

Kritika novely:

1) PRÁVNÍ NEJISTOTA

Nový zákon by vedl k velké právní nejistotě, což je pro rodinné právo naprosto nežádoucí. Ani potvrzení od policie totiž nebude garantovat, že manželství je opravdu platné. Oprávněnost pobytu je příliš nevyjasněným pojmem na to, aby od ní šlo odvozovat platnost manželství. Cizinecká policie je velmi špatně fungujícím úřadem, její rozhodnutí jsou často jasně chybná a jsou zpětně rušena jak policií samotnou tak i přezkumem v rámci správního soudnictví (soudní řízení často trvají léta).

- Pochybení cizinecké policie mohou vést k neřešitelným sporům v případě, že se manželství dostane do krize a jeden z manželů ho bude chtít zneplatnit.
- Dále není vzhledem k § 19 zákona o mezinárodním právu soukromém („způsobilost osoby uzavřít manželství, jakož i podmínky jeho platnosti se řídí právem státu, jehož je tato osoba příslušníkem“) jasné, zda se nová překážka manželství bude vztahovat i na manželství, která čeští občané uzavřou v cizině.

Právní nejistota postihne spolu s cizinci i jejich české manžely a děti, které z těchto svazků vzejdou.

2) ZÁSADNÍ ZÁSAH DO RODINNÉHO PRÁVA

Právo uzavřít manželství patří k základním lidským právům každého člověka a je zaručeno např. v čl. 12 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních

svobod a v čl. 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Již současné znění českého matričního zákona podmiňující uzavření manželství oprávněným pobytem cizince v ČR je extrémně sporné. Navrhované znění je v jasném rozporu s lidskými právy a diskriminační, a to i vůči mnoha těm cizincům, kteří jsou v ČR zcela legálně.

Novela zavádí novou překážku manželství ve smyslu rodiněprávním. Vedle dosavadních překážek manželství v § 11 až 17a zákona o rodině (trvajících předchozí manželství, blízké příbuzenství, nezletilost, nesvéprávnost, bezprávná výhrůžka či násilí a omyl v totožnosti druhého snoubence či omyl v povaze právního úkonu) však cizineckoprávní podmínky naprosto nepatří.

Z legislativního hlediska znamená novela „zaplevelení“ zákona o rodině terminologií cizineckého zákona, která je extrémně nestabilní (např. výjezdní příkaz se ještě před 4 lety jmenoval výjezdní vízum).

3) PODŘÍZENÍ INSTITUTU MANŽELSTVÍ POTŘEBÁM CIZINECKÉ POLICIE

Přijetí novely by znamenalo, že institut manželství, který je jedním ze základních pilířů každé i necivilizované společnosti, je podřízen potřebám cizinecké policie a Ministerstva vnitra a zájmu boje proti vynucování přistěhovaleckých zákonů. Podezíravost, že cizinci chtějí všeho jen zneužívat, se tímto šíří z oblasti práva správního i do práva rodinného a občanského.

4) NEPOTŘEBNOST Z HLEDISKA CIZINECKÉHO PRÁVA

Z hlediska vynucování cizineckého práva je novela nepotřebná. Vyhostit lze totiž i manžela českého občana, pokud jsou pro to dostatečné důvody; takové rozhodnutí o vyhoštění se pouze musí pečlivěji odůvodnit. Na druhou stranu, i nesezdaný pár požívá ochrany svého rodinného života, která bude v praxi často stejně silná, jako ochrana manželů.

5) PRAKTICKÉ PROBLÉMY

Zkrácení lhůty na 5 dnů bude činit velké problémy, na cizineckou policii je pro dlouhé fronty často téměř nemožné se dostat. Mnoho svateb tedy zřejmě bude muset být zrušeno, neboť se nepodaří opatřit potvrzení od cizinecké policie.

6) NETRANSPARENTNÍ PROCES PŘIJETÍ A NEZDŮVODNĚNÍ NOVELY

Novela je zásadní novelou zákona o rodině. Přesto je však tato změna schována jako poslední dvanáctá část rozsáhlého legislativního textu a je zdůvodněna odkazem na zákon o registrovaném partnerství (viz zvláštní část důvodové zprávy). Navíc vláda navrhovala, aby byla novela schválena již v prvním čtení. Ministr vnitra novelu označil za „normu technického charakteru“. Nelze se ubránit podezření, že předkladatelé novely se snaží, aby si této změny všimlo co možná nejméně lidí, a že tak vlastně zneužívají důvěry, kterou poslanci mají vůči vládním předloham.